

Коба Олена Вікторівна,
кандидат технічних наук, доцент
Золотар Катерина Вікторівна,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

Електронні гроші з'явилися, завдяки розвитку та вдосконаленню інформаційних і криптографічних технологій, які дозволяють не лише зберігати на технічних пристроях грошову вартість, а і передавати її. З розвитком Інтернет-технологій застосування електронних грошей в Україні з кожним днем набуває поширення. Вони стають популярним, доступним і зручним засобом платежу. Їх використовують при оплаті товарів в Інтернет-магазинах та/або оплаті послуг компаніям. Управляти грошима користувач може за допомогою Інтернету або мобільного телефону.

Оскільки правова сутність та економічна природа електронних грошей є досить новою, існують різні підходи до регулювання їх випуску та обліку. Вони можуть бути як частиною банківської системи, так і мати окремий обіг (емітуватися небанківськими установами).

Електронні гроші – це грошові зобов'язання емітента в електронному вигляді, які розміщені на електронному пристрої та знаходяться в розпорядженні користувача [1]. Таким пристроєм може бути мікропроцесорна картка, комп'ютер користувача, сервер системи розрахунків, де централізовано зберігаються електронні гроші користувачів. Проте, термін «засіб платежу» законодавством не визначений, а поняття «платіжний засіб» зустрічається у ст.192 Цивільного кодексу України [2], ст.35 Закону України «Про Національний банк України» [3], ст.3 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [4] і пов'язане із визначенням гривні як єдиного законного платіжного засобу на території України.

Електронні гроші не можуть бути прирівняними до статусу гривні, оскільки вони випускаються банками та мають обмеження у здійсненні операцій. Отже, з одного боку, електронні гроші є засобом платежу, який існує тільки в електронному вигляді (як запис у спеціалізованих електронних системах), а з іншого – зобов'язання емітента, яке повинне підкріплюватися гривнею.

З економічної точки зору, електронні гроші є платіжним інструментом, який поєднує (в залежності від схеми реалізації) властивості як готівкових грошей, так і традиційних платіжних інструментів (чеків, банківських карток тощо). Так, можливість здійснення операції поза банківською системою поєднує електронні гроші з готівкою, а здійснення розрахунків у безготівковій формі через рахунки, які відкриті в кредитних установах – з традиційними платіжними інструментами.

З технічної точки зору, електронні гроші – це інформація в електронній формі, носієм якої є спеціальний електронний пристрій (наприклад, жорсткий диск комп'ютера) та знаходиться у розпорядженні власника і може бути передана третій особі з використанням електронних комунікаційних засобів.

Електронні гроші – це по суті електронний аналог готівкових грошей, які існують у вигляді електронних записів, наприклад, у віртуальних гаманцях в Інтернеті (аналог рахунку в банку, який використовується лише для операцій з електронними грошима).

В нашій країні електронні гроші найчастіше використовуються для поповнення мобільного телефону, оплати послуг Інтернет-провайдерів тощо. Хоча віртуальна готівка досить зручна, вітчизняні Інтернет-магазини віддають перевагу розрахункам готівкою з кур'єром або банківською картою.

Для забезпечення розвитку систем електронних грошей, вони повинні мати властивості, що б робили їх найбільш придатними серед інших благ для використання у якості грошей:

- зручність як при їх отриманні, так і при здійсненні розрахунків ними;
- безпека цілісності інформації та захист від її несанкціонованого відтворення;
- анонімність платника та отримувача грошей (хоча ця властивість є дискусійною і може викликати критику з боку правоохоронних органів);
- можливість роботи в режимі on-line для платника та одержувача коштів;
- портативність (використання електронних грошей не повинне залежати від фізичного місця розташування їх держателів);
- можливість конвертації у законні засоби платежу, емітовані центральним банком;
- захист від знецінення чи знищення (виведення з обігу).

Поки що не існує жодної системи електронних грошей, яка б володіла усіма перерахованими властивостями.

Ринок електронних грошей характеризується нерівномірністю поширення. Пропозиція електронних грошей на ринку залежить від стимулів для споживачів, торговців, емітентів та посередників при їх використанні, а також факторів, які можуть стримувати їх розвиток. Так, легкість використання пристроїв, на яких зберігаються електронні гроші, конфіденційність та безпека розрахунків будуть позитивно впливати на прагнення споживачів використовувати електронні гроші. Можливе збільшення обсягів реалізації, скорочення витрат та вигідні умови договорів чинитимуть вплив на рішення торговців приймати електронні гроші. Але головним фактором як для споживачів, так і для торговців буде їх готовність прийняти нові технології. На рішення банків здійснювати операції з електронними грошима може вплинути бажання зберегти свою нішу на фінансовому ринку. Для фінансових посередників, як і для інших учасників електронних розрахунків важливими питаннями є конфіденційність та безпека платежів.

До факторів, які стримують розвиток систем електронних грошей, можна віднести: низький рівень довіри як споживачів, так і торговців до нового виду грошей, звичка використовувати традиційні платіжні засоби, відсутність розвиненої мережі прийому та використання електронних грошей, загальноприйнятих стандартів у сфері електронних грошей тощо.

Література

1. Про електронні гроші в Україні: положення, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 04.11.2010 р. № 481// Офіційний сайт Верхов. Ради України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>.
2. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 р. № 435- IV // Офіційний сайт Верхов. Ради України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV // Офіційний сайт Верхов. Ради України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14/page2>.
4. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III // Офіційний сайт Верхов. Ради України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-3>.